

NATALIA ANANIEWA

OLGA LESZKOWA

Moskiewski Uniwersytet Państwowy im. Łomonosowa
Moskwa

Studia polonistyczne na Wydziale Filologii Uniwersytetu Moskiewskiego są realizowane w ramach działalności Katedry Filologii Słowiańskiej. Przez dłuższy czas, od założenia Katedry Filologii Słowiańskiej w 1943 roku do początków XXI wieku, nie mieliśmy problemów z rekrutacją studentów na studia polonistyczne. „Grupy polskie” zawsze miały nadkomplety – liczyły po trzynaście, szesnaście osób przy normie dziesięciu osób na grupę. Język polski cieszył się także dużą popularnością wśród studentów innych kierunków, kiedy stawiano ich przed wyborem jednego z języków słowiańskich. Polski zawsze był wśród faworytów, wygrywając z czeskim czy serbskim. Jednak preferencje studentów zmieniły się i w 2010 roku „polska” grupa studentów liczyła jedynie cztery osoby, a obecnie na trzecim roku studiów mamy tylko trzy przyszłe polonistki.

Przyczyn tego procesu można upatrywać w tym, że kończy szkołę i rozpoczyna studia pokolenie niżej demograficznego lat 90. Nie bez znaczenia jest wyraźne oziębienie stosunków między Polską a Rosją, a także ogólna tendencja zmniejszenia atrakcyjności kierunków filologicznych („na topie” nadal są prawo, ekonomia, politologia czy kierunki związane z informatyką). Trudno liczyć na pozyskanie większej liczby chętnych skłonnych poświęcić się filologii jako nauce, jeśli w społeczeństwie rosyjskim status pracownika naukowego bądź nauczyciela akademickiego jest bardzo niski. Szanse dla studentów filologii polskiej na znalezienie pracy w swoim zawodzie są znikome. Poza tym od dziesięciu lat funkcjonuje dość specyficzny system rekrutacji studentów na wydział filologii MGU: wprowadzono wspólny konkurs na kierunek „języki obce”, co oznaczało, że języki słowiańskie muszą konkurować z językami zachodnioeuropejskimi, a w tej konkurencji pod względem atrakcyjności słowiańskie raczej przegrywają.

Jednak mimo tych wszystkich niekorzystnych czynników filologia polska na pierwszym roku studiów liczy już siedem osób, a język polski jako swoją dodatkową specjalizację wybrała grupa magistrantów z kierunku „język rosyjski jako obcy”, powstała także grupa chętnych do nauki polskiego składająca się ze studentów innych wydziałów MGU (np. Instytutu Krajów Azji i Afryki) i innych renomowanych uczelni Moskwy (MGIMO i Wyższej Szkoły Ekonomii), co jednoznacznie wskazuje na potrzebę zdobywania i pogłębiania wiedzy o Polsce, jej języku, kulturze i historii.

Chętnym uczelnia wychodzi naprzeciw. Od ubiegłego roku zaczęto wprowadzać dwustopniowy system organizacji studiów: czteroletnie studia licencjackie i dwuletnie studia magisterskie. Dlatego też został zmieniony program studiów – część dyscyplin została przeniesiona na okres magisterski, np. gramatyka porównawcza języków słowiańskich. Podział przewiduje na pierwszym etapie przygotowanie specjalistów, którzy nastawieni są na praktyczne opanowanie języków słowiańskich (w tym polskiego) oraz dalszą działalność zawodową w zawodzie dziennikarza, tłumacza, itp. Na studiach magisterskich kontynuuje się kształcenie slawistyczne (w tym polonistyczne) tych licencjatów, którzy posiadają predyspozycje naukowe i zainteresowani są specyfiką pracy dydaktycznej. Po obronie pracy magisterskiej tacy absolwenci mogą kontynuować i pogłębiać swoją wiedzę polonistyczną i slawistyczną na studiach doktoranckich.

Pracujemy na zatwierdzonych instytucjonalnie programach nauczania, które zakreślają podstawowy krąg tematów i zagadnień, według nas niezbędnych w kształceniu przyszłego polonisty, który musi opanować język praktyczny na poziomie C2, znać dzieje języka i literatury polskiej, obecny stan badań nad literaturą i językiem, umieć dokonać samodzielnej analizy wybranego tekstu polskiego pod względem lingwistycznym czy krytycznoliterackim. W programie funkcjonują wszystkie podstawowe kursy zapewniające przygotowanie polonistyczne – lektorat i konwersatorium ze współczesnego języka polskiego, teoretyczny kurs gramatyki opisowej współczesnego języka polskiego, kurs historii i dialektologii polskiej, literatury polskiej od średniowiecza do współczesności i kultury polskiej. Poza tym otwarto proseminaria dla przyszłych lingwistów i literaturoznawców, w ramach których przygotowują prace roczne z wybranych tematów oraz prace magisterskie na ostatnim roku studiów. Niewątpliwie bardzo ważne jest uwzględnienie programów nauczania i „kanonów” opracowanych przez polskich kolegów z partnerskich uczelni. W zakresie literatury zawsze są uwzględniane te pozycje, które wywołały rezonans społeczny w Polsce, a tym samym stały się przedmiotem szerszej dyskusji.

Największą popularnością w zakresie literatury cieszy się wśród studentów problem recepcji literatury rosyjskiej w Polsce, twórczość polskich pozytywistów, twórczość Stefana Chwina, Olgi Tokarczuk. W zakresie języka – różne aspekty przekładów polsko-rosyjskich: analiza przekładów literackich, próby własnego przekładu utworów literackich i tekstów użytkowych, język młodzieżowy, język Internetu, badania z zakresu językowego obrazu świata. W zakresie kultury – polska kinematografia i teatr. Oczywiście, pojawiają się także niezrozumiałe i trudne zagadnienia. W zakresie języka – stylistyczna analiza tekstu, sprawne posługiwanie się różnymi odmianami funkcjonalno-stylistycznymi języka polskiego, co wynika z niedostatecznego opanowania języka (nasi studenci uczą się języka polskiego od zera przez 4,5 roku) i wszystkich ograniczeń związanych z przyswajaniem języka poza krajem. W zakresie literatury – najnowsza poezja i proza polska, a także współczesna krytyka literacka.

W obliczu tych wszystkich problemów nietrudno sobie wyobrazić, jak wielką rolę odgrywa współpraca z polskimi ośrodkami naukowymi i innymi organizacjami. Ta współpraca oznacza między innymi wyjazdy studentów na staże oraz praktyki językowe i naukowe oraz kontakt z najlepszymi dydaktykami jpo.